

Časopis pro pěstování matematiky

Oto Obůrka

Zemřel profesor Jiří Klapka

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 101 (1976), No. 4, 412--413,415--416

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/117927>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1976

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ZPRÁVY

ZEMŘEL PROFESOR JIŘÍ KLAPKA

OTO OBŮRKA Brno

Dne 12. února 1976 zemřel v Brně ve věku 76 let přední československý matematik, profesor RNDr. JIŘÍ KLAPKA, doktor fyzikálně-matematických věd, profesor Vysokého učení technického v Brně v. v., nositel Řádu práce, zasloužilý člen Jednoty čs. matematiků a fyziků.

Narozen jako nejmladší ze tří dětí v učitelské rodině ve Skutči, poznal již v mládí atmosféru sociálních zápasů v kraji, kde hlavní obživou pro mnoho lidí byla těžká a špatně placená práce v žulových lomech a obuvnickém průmyslu. Po absolvování reálky a studiích na Karlově universitě v Praze nastoupil v roce 1921 na asistentské místo u prof. J. Vojtěcha na České vysoké škole technické v Brně. V roce 1925 dosáhl doktorátu přírodních věd a v roce 1928 se na brněnské technice habilitoval z deskriptivní, analytické a diferenciální geometrie. Habilitační spis „*O asymptotické transformaci ploch zborcených a o fleknodálních a komplexových čarách na zborcených plochách čtvrtého stupně*“ patřil k tématice, kterou se autor z podnětu prof. E. Čecha již několik let zabýval a kterou v pozdějších letech hluboce a široce rozpracoval. Soukromá bezplatná docentura a asistentský plat nevytvářely dostatečnou hospodářskou základnu pro tříčlennou rodinu a proto přijímá doc. Klapka v roce 1930 místo gymnasijsního profesora, pokračuje však i nadále v přednáškách na technice. V roce 1937 je jmenován bezplatným mimořádným profesorem a o rok později odchází na nově založenou techniku do Košic, kde je jmenován mimořádným profesorem. Nepříznivý politický vývoj přivádí J. Klapku začátkem roku 1939 zpět na brněnskou vysokou školu technickou.

Po uzavření vysokých škol v listopadu 1939 uchyluje se prof. Klapka v době nejkrutějšího nacistického teroru do Žamberka, kde zůstává do konce války. V lednu 1945 je přikázán pracovním úřadem jako matematik do Škodových závodů v Hradci Králové, kde je mu uloženo vypracovat nomografické řešení termodynamických výpočtů parních kotlů. Práce byla dokončena teprve po válce v roce 1946.

Po osvobození republiky sovětskou armádou věnuje se J. Klapka, jmenovaný řádným profesorem, plně novému rozvoji brněnského technického učení, zvláště jeho ústavů matematiky a deskriptivní geometrie. V roce 1952, byl pověřen vedením katedry matematiky a deskriptivní geometrie stavební fakulty, kterýžto úkol plní až do odchodu do důchodu v roce 1971.

Profesor RNDr. Jiří Klapka, DrSc.

Největší zájem obracel profesor Klapka po všechna léta k vědecké práci, především k diferenciální geometrii přímkových variet. Pracemi v teorii přímkových ploch a kongruencí se zařadil na velmi významné místo světové diferenciální geometrie tohoto oboru. Jeho vědecké práce byly podrobně uvedeny a zhodnoceny v člancích O. Borůvky a K. Svobody v Časopise pro pěst. mat. 85 (1960), 377–384 a J. Valy v Časopise pro pěst. mat. 95 (1970), 223–226. Poslední práce, o Wälschově invariantu, o níž je zpráva v článku J. Valy, vyšla ve spisech přírodovědecké fakulty university J. E. Purkyně v Brně Об инварианте Вэльша конгруэнции прямых трехмерного проективного пространства P_3 и об их преобразованиях Лапласа, Arch. Math. 1, Scripta fac. sci. nat. UJEP Brunnensis, VIII: 57–62, 1972.

Prof. Klapka vedl k systematickému studiu diferenciální geometrie přímkových ploch a kongruencí také své spolupracovníky na katedře a jiné zájemce o vědeckou práci, navrhoval jim ochotně pracovní témata a poskytoval mnohé rady pro úspěšnou práci.

Dokladem jeho obětavého zájmu o rozšíření soustavného studia tohoto oboru je také brněnský seminář diferenciální geometrie, který se za Klapkova dvacetiletého vedení rozvinul v instituci, seznamující účastníky z různých pracovišť ČSSR s moderními geometrickými teoriemi a podněcující další vědeckou činnost. V semináři byly předneseny referáty a provedeny diskuse o velikém počtu prací předkládaných k obhajobám vědeckých hodností nebo připravených publikací. Lze říci, že prof. Klapka tak uskutečňoval kvalifikovanou spolupráci semináře s komisí pro vědecké hodnosti, jejímž byl předsedou.

Časově náročné svědomité řízení veliké katedry, rozsáhlé úkoly vědecko-organizační a správní, práce v komisích pro obhajoby vědeckých hodností, činnost koordinátora státních vědeckých úkolů, recenze vědeckých prací, oponentské posudky, soustavná výchova vědeckých aspirantů a v neposlední míře vlastní přímá pedagogická činnost zabíraly profesoru Klapkovi po všechna léta mnoho hodin vyčerpávající práce.

Přednášky profesora Klapky vynikaly vždy perfektní metodikou a jasným podáním, takže byly u studentů velmi oblíbené a dobře navštěvovány. Stejně jeho učebnice a skripta z deskriptivní geometrie, celostátní učebnice analytické geometrie a monografie vědecko-populárního charakteru – počínajíc již jeho vektorovým počtem pro elektrotechniky – se vyznačují plastickým a systematickým výkladem.

Po mnoho let účastnil se prof. Klapka velmi aktivně organizace brněnského matematického života, byl předsedou a později místopředsedou pobočky JČSMF, v roce 1969 byl na sjezdu JČSMF zvolen jejím zasloužilým členem.

Hlavním předmětem jeho péče a starostí byla však katedra a její členové, jimž se snažil vytvářet nejpríznivější podmínky pro vědecký růst. Jako uvědomělý učitel socialistického státu věnoval se také otázkám matematiky a marxistické filosofie, referoval o těchto otázkách na vědecké konferenci fakulty a podílel se na publikaci sborníku. Téměř do poslední doby účastňoval se prof. Klapka jednání Krajské mírové rady, s jejímiž cíli se jeho názory plně ztotožňovaly.

Vládní komise pro vědecké hodnosti ocenila vědeckou práci prof. Klapky v roce 1956 udělením hodnosti doktora fyzikálně-matematických věd. Rektor Vysokého učení technického v Brně zhodnotil vědeckou a pedagogickou činnost vynikajícího učitele a jeho podíl na budování školy v roce 1965 udělením zlaté medaile VUT a v roce 1974 opět zlatou pamětní medailí. Nejvyšším uznáním celoživotního díla prof. Klapky bylo udělení Řádu práce v roce 1970.

Tak byl život profesora Klapky spjat od roku 1921 s Brnem, půl století práce věnoval brněnskému Vysokému učení technickému, jemuž zůstal věren, i když mu bylo nabízeno místo profesora analytické a diferenciální geometrie na Karlově universitě v Praze, jejíž zaměření bylo mnohem bližší jeho vědecké orientaci. Snad je možno připomenout při této příležitosti úzký přátelský vztah prof. Klapky k zemřelému akademikovi E. Čechovi, který tehdy nabízený přechod do Prahy zcela připravil a který byl Klapkovi vzorem socialistického vědce s hlubokým filosofickým založením.

Profesor Klapka onemocněl v šedesátých letech zákeřným diabetem, který však udržoval přísnou životosprávou na nízké hladině. Průvodní onemocnění oční sítnice omezovalo a nakonec mu zcela znemožnilo jakoukoliv práci.

Poslední hodnocení Klapkova životního díla bylo provedeno při slavnostní schůzi JČSMF k jeho 75. narozeninám, kdy bylo ukázáno, jak přispělo k rozvoji matematické vědy. Jeho myšlenky a vědecké podněty rozvíjejí jeho spolupracovníci, velikému počtu studentů poskytl při své dlouholeté pedagogické činnosti matematické vědomosti, důležité a nutné na všech úsecích inženýrského výzkumu a praxe.

Všichni přátelé, spolupracovníci i studenti si uchovají v paměti lidskou i vědeckou osobnost profesora Klapky.